

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Barbora Synečková

**Obsahová analýza zpravodajství o dění
v centru Islámského státu na základě
výpovědí Jürgena Todenhöfera**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Barbora Synečková**

Vedoucí práce: **doc. MgA. Martin Štoll, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

SYNEČKOVÁ, Barbora. *Obsahová analýza zpravodajství o dění v centru Islámského státu na základě výpovědi Jürgena Todenhöfera*. Praha, 2016. 41 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce doc. MgA. Martin Štoll, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce zkoumá zpravodajství o dění v centru tzv. Islámského státu na základě výpovědi novináře Jürgena Todenhöfera, který strávil deset dní ve městě Mosul. Hlavním cílem této práce je dokázat nebo vyvrátit možné etické pochybení novináře a následně médií, která společně s novinářem tvořila zpravodajství. Práce na základě obsahové analýzy zpráv CNN, BBC, Business Insider, The Independent, die Welt, Süddeutsche Zeitung a České televize dále definuje možné etické spory.

Mezi nejčastější eticky sporné oblasti v daném případě patřila kritická práce se zdrojem, nedostatečně vyvážené zpravodajství, nedostatek zdrojů, stírání hranic mezi rolí novináře a občana, propagandistické prvky a pronikání publicistiky do zpravodajství.

Při rozboru jednotlivých zpravodajských obsahů je dale kladen důraz na problematiku propagandy, manipulace, objektivity a terorismu. Tato témata jsou představena v teoretické části a dale rozvíjena v kontextu práce.

Závěr práce dale poukazuje na problematiku referování o teroristických událostech. V takových případech totiž zpravodajci vykonávají propagandistickou službu samotným teroristům tím, že spáchanému činu propůjčí společensko-politický význam.

Abstract

The bachelor thesis examines news reporting on events taking place in the heart of the so called Islamic state, based on the statements of German journalist Jürgen Todenhöfer who spent ten days in the city of Mosul. The main objective of the study is to illustrate potential ethical misconduct by the journalist and by the media which cooperated on the reporting with the journalist. The thesis further outlines the potential ethical issues on the basis of a content analysis of news reports released by CNN, BBC, Business Insider, The Independent, die Welt, Süddeutsche Zeitung and Czech national TV.

The most common ethically problematic areas in this setting included fact checking and source verification, biased reporting, a lack of sources, fading of the boundaries between civil and journalistic viewpoints, propaganda in the news and opinion journalism infiltrating into news coverage.

The issues of propaganda, manipulation, objectivity and terrorism were at the center of attention during the analysis of individual news stories. The topics are presented in the theoretical section of the thesis and are then expanded on in the context of the study. The final section focuses on the coverage of terrorist attacks in mass media. In these cases reporters often serve the terrorist propaganda by covering the acts, thus assigning them some degree of social and political significance.

Klíčová slova

propaganda –manipulace –objektivita –terorismus –etika –práce se zdroji

Keywords

propaganda –manipulation –objectivity –terrorism –ethics –work with sources

Rozsah práce: 59 399

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.4. 2016

Barbora Synečková

Obsah

ÚVOD	2
1.TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1. <i>Terorismus</i>	3
1.2. <i>Propaganda</i>	6
1.3. <i>Manipulace a objektivita</i>	9
2.PRAKTICKÁ ČÁST	13
2.1. <i>Prosincové události v Islámském státě</i>	13
2.2. <i>Referování jednotlivých médií</i>	15
2.2.1. <i>CNN</i>	16
2.2.2. <i>BBC</i>	17
2.2.3. <i>Business Insider</i>	18
2.2.4. <i>The Independent</i>	19
2.2.5. <i>TZ</i>	20
2.2.6. <i>Die Welt</i>	22
2.2.7. <i>Süddeutsche Zeitung</i>	25
2.2.8. <i>ČT24 a ostatní česká internetová média</i>	26
2.3. <i>Analýza mediálních výstupů</i>	27
2.4. <i>Možnosti etického pochybení Jürgena Todenhöfera</i>	29
ZÁVĚR	34
SUMMARY	35
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	36
POUŽITÁ LITERATURA	38
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	39

Úvod

Mediálním referování o působnosti teroristických organizací vyvstává otázka, jakou míru relevance (a zdali vůbec nějakou) tyto informace pro veřejnost přináší. Ačkoliv je společnost přesvědčená o důležitosti detailního odkrývání všech potenciálních hrozeb, tudíž po těchto zprávách lační, často si neuvědomuje dalekosáhlejší dopad své zvědavosti.

Média v sobě soustřeďují silnou přesvědčovací schopnost určovat, co je a co už není důležité. Touto vlastností se zabývá teorie o nastolování agendy. Teorie poukazuje na to, že témata veřejného mínění nevznikají uvnitř systému, nýbrž se rodí právě v mediálních institucích. Jedním z takových nastolených témat je problematika terorismu. Podrobné analýzy a konkrétní články o teroristické tematice společnost nejenom informují, ale zároveň splňují základní kritéria propagandy.

V tuto chvíli otázka relevance pro veřejnost nabývá nového rozměru. Pro koho je tedy referování o teroristických organizacích důležitější? Jsou to média, veřejnost či ony násilné skupiny samotné?

Námětem bakalářské práce je událost z prosince roku 2014, kdy německý novinář Jürgen Todenhöfer, po domluvě s vedením tzv. Islámského státu, vstoupil do města Mosul kontrolovaným teroristy. O své desetidenní novinářské návštěvě bezprostředně po příjezdu poskytoval rozhovory médiím, která se tématu ihned chopila. Během několika týdnů oběhly jeho informace všechna světová média.

Nakolik pečlivě a svědomitě média poskytnuté obsahy přejímala, zkoumá práce obsahovou analýzou. Analýza srovnává vybrané mediální výstupy (ať už audiovizuální či tištěné) s etickými kodexy a jinými směrnicemi jednotlivých redakcí. Podrobným rozbořením bude dále možné odkrýt eventuální etické pochybení novináře při sběru zpráv a následně médií, která zprávy přebírala.

Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy terorismus, propaganda a manipulace, které prostupují celou prací. Pozn.?? Jeden z pramenů teorie mé bakalářské práce vychází z knihy *Manipulace v médiích* autorů Macieje Tadeusze Iłowieckiyho a Petra Žantovského. Nejedná se tedy pouze o knihu polského novináře *Moc a nemoc médií*, jak se uvádí v základní tezi samotné práce, ale o její rozšířenou českou verzi (*Manipulace v médiích*).

Praktická část rozebírá konkrétní událost a je rozdělena do tří částí:

- a) seznámení s okolnostmi novinářova výjezdu
- b) rozbor článků a jejich analýza
- c) zamyšlení nad etickým selháním novináře

Články a etické kodexy daných redakcí byly získávány z dostupných internetových stránek jednotlivých médií.

1. Teoretická část

1.1. *Terorismus*

Samotné vymezení pojmu slova *terorismus* je velmi komplikované. Existuje řada definic, kterými však nelze pokrýt celá šíře problematiky, už jen z toho důvodu, že terorismus má spoustu podob a mnoho rozličných cílů. Velmi stručnou leč údernou definici pronesl čínský vojevůdce Sun-c': „základ teroristického přístupu je v tom, že zabije jednoho a vystraší deset tisíc lidí.“¹ Zde vojevůdce vystihl jeden ze základních předpokladů terorismus, tedy vyvolání strachu.

Základ slova tvoří *teror*, které pochází z latinského výrazu *terror* znamenající strach. Terorismus tedy především usiluje o vyvolání strachu u cílové skupiny za nějakým účelem. Aby byl teroristický akt co nejefektivnější, je potřeba jeho účinky rozšiřovat k co nejširším skupinám obyvatelstva. Právě tyto (vedlejší) účinky teroristického útoku splňují totiž hlavní smysl celé spáchané akce.

Podle profesora Maxmiliána Strmisky je terorismus „politicky motivovaná a zdůvodňovaná metoda víceméně systematického používání násilí, jejímž hlavním cílem je dosažení určitého zamýšleného psychického efektu svým dosahem obvykle výrazně překračujícího okruh přímých obětí či svědků útoku, vzhledem k jehož předpokládanému politickému významu je bezprostřední fyzický účinek násilné akce druhořadý.“²

Po dosažení potřebného psychického efektu mohou následně teroristé zachvácenou skupinu dále zadržovat, až dojde ideálně ke splnění jejich požadavků. Této nejdůležitější fázi rozšiřování teroristického účinku v dnešní době nejvíce

1 MIKA, Otakar J. *Současný terorismus*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. str. 20. ISBN 80-7254-409-8.

2 STRMISKA, Maxmilián. *Terorismus a demokracie*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001. str. 14. ISBN 80-210-2755-X.

napomáhají právě *média*. Proto se také se samotným pojmem terorismus setkáváme od dob Velké francouzské revoluce, kdy se postupně zrodil masový tisk. Lidé se o hrůzných činech dozvídali rychle a poměrně snadno. Stejně tak, jako se vyvíjela masová média, se vyvíjel svoji cestou terorismus.

Vrátíme-li se potom zpět k jednoduché definici čínského vojevůdce³, můžeme si všimnout, jakou velkou službu dnes média prokazují teroristickým cílům. Díky (nebo kvůli) práci mediálních pracovníků dnes nepočítáme vystrašené publikum v řádech tisíců, ale stovek miliónů. Zúžíme-li sledovaný pojem z pohledu výběru obětí, dostáváme se do nové roviny chápání terorismu.

Z hlediska islámské teroristické organizace jde o neselektivní násilí, což bývá charakteristické právě pro náboženské fundamentalisty a extrémní pravici.⁴

Tím profesor Strmiska vysvětluje, proč jsou „oběti v tomto případě v pravém slova smyslu použity pro šíření teroristického poselství, demonstrací jejich extrémního odhodlání, nemilosrdností atp.“⁵ Největším paradoxem ale stále zůstává fakt, že tomu všemu napomáhají i ostatní veřejné instituce (poháněny často mediální hysterií). „Je-li cílem teroristů šířit teror mezi populací nepřítele, potom armáda, policie, nepřátelské strany zajistí, aby tohoto cíle bylo nejen dosaženo, ale aby ho bylo dosaženo v daleko větším rozsahu, než na jaký mají sami teroristé kapacitu.“⁶ Jak naznačuje sociolog Zygmund Bauman v knize *Tekuté časy*, za klíčovým okamžikem šíření strachu stojí média.

Vyvstává tak základní otázka, nakolik je nutné veřejnost o útocích informovat. Na jedné straně stojí v dnešní demokratické společnosti samozřejmá povinnost médií zpravovat veřejnost o podstatném dění a nezadržovat žádné informace. Na straně druhé se tím však rozkrývají další závislosti a zákonitosti při tvorbách zpravodajství. Mediální produkty tak čím dál více připomínají pouhé komerční zboží.

Strach přispívá marketingové politice i státní moci. V otázce terorismu se potom skloubí jak mediálně oblíbený a tržby přinášející strach, tak hrozivou drastičnost útoku.

„Je to rys z hlediska obchodní hodnoty nejžádanější. Špatné zprávy se prodávají mnohem lépe, co krvácí to probouzí zájem“⁷ popisuje Petr Žantovský v knize

3 Základ teroristického přístupu je v tom, že zabije jednoho a vystraší deset tisíc lidí.

4 Podle profesora Jana Charváta z předmětu Terorismus v Evropě (JPM317, FSV, UK)

5 STRMISKA, Maxmilián. *Terorismus a demokracie*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001. str. 41. ISBN 80-210-2755-X.

6 BAUMAN, Zygmund. *Tekuté časy*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008. str. 27. ISBN 978-80-200-1656-0.

7 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej ILOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana

Manipulace v médiích a dodává „že průměrní příjemci mají největší zájem o projevy zla, agresivity, o drastické scény a násilí.“⁸

Podobně jsou na tom státní instituce, které ze strachu z útoku také těží. Těmi se dále zabývá Zygmund Bauman a tvrdí, že „strach z imaginárního nepřítele může pomoci politikům k udržení moci, díky např. politickým kampaním založeným na strachu a různým sloganům, které se nesou na vlně boj proti...“⁹

Z velké části se jedná ale pouze o zcela zřejmé počínání ziskuchtivých korporací. Na jedné straně stojí problematika terorismu. Ta bývá ze strany vlád a hromadných sdělovacích prostředků jako téma stále rozdmýchávána, možná i v některých případech dramatinována. Na druhé straně se však tito komunikátoři nijak efektivně nesnaží záležitost vyřešit.

„Vlády států se potácejí od jedné účelové kampaně krizového managementu a následné sady krizových opatření k druhé a nesní o ničem jiném, než aby se udržely u moci po příští volební období. Pokud jde o dlouhodobé plány či programy, natož vize radikálních řešení vleklých problémů svých zemí, zhola žádné ambice nemají.“¹⁰

Takto Zygmund Bauman vysvětluje důvod oboustranné výhodnosti rozdmýchávání tématu a vlastně i nikdy nekončícího procesu.

V návaznosti na to autor poukazuje na novodobý význam slova utopie.

Utopie ve smyslu ideální společnosti dnes již není chápána jako společnost bez hrozících nebezpečí, ale spíše jako společnost ustavičně podněcující nová: „Je-li neustávající lov další utopii, pak je to utopie bez konce. Zatímco někdejší utopie odvozovaly svou přitažlivost ve slibu, že dřina jednou skončí, lovecká utopie se rovná snu o dřině, která neskončí nikdy.“¹¹ Utopie bez konce totiž přináší další a další potřeby, které zajišťují stále příjmy institucím, které pomáhají potřeby (jen) z části naplňovat.

Klademe-li si tedy znovu otázku, jestli je opravdu nutné se v takové šíři mediálně zaobírat terorismem, musíme jít ještě hlouběji k samotným účinkům a nástrojům medií.

Amose Komenského, 2008. str. 74. ISBN 978-80-86723-50-1.

8 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej ILOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 74. ISBN 978-80-86723-50-1.

9 BAUMAN, Zygmund. *Tekuté časy*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008. str. 24. ISBN 978-80-200-1656-0.

10 BAUMAN, Zygmund. *Tekuté časy*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008. str. 31. ISBN 978-80-200-1656-0.

11 BAUMAN, Zygmund. *Tekuté časy*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008. str. 102. ISBN 978-80-200-1656-0.

1.2. Propaganda

Společnost je dnes každý den nasycena exkluzivními zprávami o tzv. nepříteli. Vzešlý strach rodí další zvědavost a potřebu znát stále víc informací o blížícím se zlu. Veřejnost se tedy pouhou silou slova a audiovizuální naléhavostí transformuje v bezbrannou masu bojující o přežití. Alespoň tak by se to mohlo zdát.

„Kdo je ten jeden, jenž svým pouhým jménem okouzluje a mámí ty, které zde musíme nazvat masami? Kdo jiný je ten jeden než fantasmatická konstrukce, přesněji fantasmatické tělo radikálně Druhého, jehož jednotlivé části coby nástroje útlaku se utvářejí z toho, co mu poskytujeme a co jeho jméno sjednocuje?“¹² táže se francouzský spisovatel Étienne de la Boitié: V čem spočívá moc médií/slova?

Média, zdá se, disponují neuvěřitelnou silou slova, které patří k nejstarším a nejjednodušším nástrojům propagandy. Dnes můžeme propagandu definovat jako proces kontroly informací, usměrňování veřejného mínění a předepisování vzorců chování.

Můžeme použít i definici Petra Žantovského: „Propaganda je záměrný a systematický pokus ovlivňovat chápání. Manipulovat s myšlením a bezprostředním jednáním lidí s cílem dosáhnout reakce, které budou shodné se záměry propagátora.“¹³

Zjednodušeně tedy říká, že propaganda představuje „umění nutit lidi dělat to, co by nedělali, kdyby měli k dispozici všechny údaje o předmětu.“¹⁴

Pojem propaganda pochází z latinského slovesa propagare, což znamená rozšiřovat. Média dnes denně propagují a rozšiřují zprávy o terorismu, čímž však sekundárně živí zmiňované teroristické skupiny. Tyto skupiny fungují ruku v ruce s novinovými zprávami.

Na tuto problematiku poukazuje ve svém díle *Současný terorismus* Otakar J. Míka. „Čím jsou brutalita, rozsah útoku a jeho následky větší, tím pravděpodobněji bude dosaženo vytyčeného cíle. Proto může být terorismus chápán jako psychologická válka, jejíž účinky jsou znásobovány vysokým zájmem informačních médií. Činnost

12 DE LA BOÉTIE, Étienne. *Rozprava o dobrovolném otroctví*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2011. str. 54. ISBN 978-80-87067-27-7.

13 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej IŁOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 15. ISBN 978-80-86723-50-1.

14 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej IŁOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 30. ISBN 978-80-86723-50-1.

masmédií je pro efektivnost psychologických operací v oblasti terorismu jedním z rozhodujících faktorů.¹⁵

Problém tak nadále přetrvává. Jakou úlohu mají v tomto procesu tedy plnit média? I když bychom vydělili ekonomické, politické a jiné vedlejší zákonitosti tvorby a vydávání zprávy, stejně bychom nedostali jednoznačnou odpověď, zda tyto leckdy brutální zprávy publikovat. V současné době totiž hrají důležitou roli i nová média, především internet a sociální sítě. S tím pracují i samotné teroristické organizace, jejichž propagandistické strategie jsou velice propracované.

„Současná propaganda činem se spíš uplatňuje propagandou prosazující zastrasování protivníka teroristickými útoky, demonstrace síly není směřována proti představiteli uplatňované moci, ale proti veřejnosti, civilnímu obyvatelstvu s propagandistickým efektem nátlaku, který bude uplatňován tím, že budou o původcích násilného činu referovat média.“¹⁶ Upozorňuje na novodobý fenomén terorismu Pavel Verner.

Jakmile je něco takto brutálního a šokujícího publikováno na nějakém z profilů sociálních sítích, tradičním médiím nezbyvá než se toho nějak zhostit. V opačném případě by mohla být obviněna ze zadržování informace, případně neprofesionality. Média avšak také sama hojně přispívají k neinformovanosti veřejnosti a mnohdy zbytečně rozebírají „prázdná“ témata. Na tento jev poukazuje Ignacio Ramonet, který tento proces nazývá „ztrřestěnou imitací dotaženou až k excesu, která vlastně vytváří sněhovou kouli a funguje jako jakási autointoxikace: čím více média mluví o nějakém tématu, tím více se kolektivně přesvědčují, že toto téma je nepostradatelné, centrální, hlavní, a že je třeba mu dát ještě více prostoru a věnovat mu ještě více času, více prostředků a více novinářů.“¹⁷

Navzájem tak utvrzují společnost, že jde opravdu o nezpochybnitelně důležité téma, o kterém je třeba neustále informovat. Zasažené publikum už ani nemá jinou možnost, v případě, že se tématu ujmou všechna dostupná média. Kde jinde než v médiích by tak totiž průměrný občan dané země mohl zjistit, zdali je daný mediální obsah zbytečně přeceňovaný a denně vyzdvihoovaný.

15 MIKA, Otakar J. *Současný terorismus*. Vyd. 1. Praha: Triton; Existencialia, 2003. str. 33. ISBN 80-7254-409-8.

16 VERNER, Pavel. *Propaganda a manipulace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. str. 31. ISBN 978-80-7452-015-0.

17 RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2003. str. 27-28. ISBN 80-204-1037-6.

Jak upozorňuje Brian McNair: „Žurnalistika poté propůjčuje událostem společenský význam, a proto se stávají skutečností pro celou společnost.“¹⁸

„A právě vyhlášený světový boj proti terorismu rozpohyboval další mediální sněhovou kouli.“¹⁹

Z terorismu se stal fenomén doby, obzvláště po útocích ze září 2001. Zajímavé spojitosti si také všímá Robert W. McChesney, který chápe válku v Iráku v roce 2003 jako důsledek silné propagandy.

„Jednou z možných příčin rozpoutání války v Iráku v roce 2003 mohla být obrovská propagandistická akce vyvolaná médii. Centrum pro bezúhonnou společnost vypočítalo v roce 2008, že kvůli získání veřejné podpory pro válku v Iráku bylo americkým občanům předneseno celkem 935 lží, z nichž několik set jich pocházelo od prezidenta Bushe, jr. a viceprezidenta Cheneyho.

Jak ze zprávy vyplývá, lži byly součástí řízené kampaně, která účinně elektrizovala veřejné mínění a zároveň zemi pod zcela falešnými záminkami zavelkla do války.“²⁰

Na tomto příkladě ukazuje, jak mocná ona „sněhová koule“ může být. Uvádí tak do praxe Ramonetovu teorii o „ztřeštěné imitaci dotažené až k excesu.“²¹

To jasně dokazuje, nakolik je propaganda stále aktuálním prostředkem přesvědčování nejen průměrné veřejnosti, ale i politiků. Proto je nutné si při interakci s jakýmkoli mediálním produktem položit jednoduché otázky, které předkládá například Brian McNair ve své knize *Sociologie žurnalistiky*: „Čí je to obraz, čí jsou to témata, z jakého hlediska jsou vybírána? Obraz událostí, který nám žurnalistika předkládá, nemusí, nemůže být úplný.“²²

18 MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. str. 54. ISBN 80-7178-840-6.

19 viz. RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Vyd.1. Praha: Mladá fronta, 2003. str. 27-28. ISBN 80-204-1037-6.

20 MCCHESENEY, Robert Waterman. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Vyd.1. Všeň: Grimmus, 2009. str. 78-79. ISBN 978-80-902831-2-1.

21 RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Vyd.1. Praha: Mladá fronta, 2003. str. 27-28. ISBN 80-204-1037-6.

22 MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. str. 56. ISBN 80-7178-840-6.

1.3. Manipulace a objektivita

Objektivitu nemůže být dosaženo ani při dodržení všech maxim týkajících se tvorby žurnalistických produktů. Už jen proto „že žádný jazyk se nikdy beze zbytku nepřekrývá s realitou světa, který popisuje. Jakýkoliv jazyk je vždy jen větší či menší aproximací.“²³ Mocí jazyka jako média se ve svém díle *Rozprava o dobrovolném otroctví* zabývá Étienne de la Boétie, který poměrně nadčasově chápe sílu slova: „Znaky a symboly přirozeného jazyka za sebou nechávají neredukovatelný fragment reálna.“²⁴

Jsme schopni vnímat jen takovou realitou, kterou dokážeme pojmenovat. To je základní princip pochopení žurnalistiky jako ne úplně objektivního nástroje komunikace. Jejím cílem tudíž musí být snaha o maximální přiblížení se pozorované realitě.

Podle německého sociologa Niklase Luhmana však žádná taková realita sama o sobě neexistuje. Jedná se pouze o jakousi stupňovanou konstrukci. „Vše, co víme o naší společnosti, o světě, víme prostřednictvím masmédií.“²⁵

Z tohoto úhlu pohledu je realita tvořena dvoustupňově. V první fázi subjekt pozoruje nějakou (svou) realitu v aktuálním čase, prozatím pasivně. Aktivní fázi se rozbíhá druhý stupeň, který můžeme nazvat snahou o zprostředkování reality. V této fázi pracují média, která z pasivního pozorování seskládají pomocí své determinující technologie (kamera, počítač) obraz o realitě.

Luhman tak tvrdí, že „veškeré poznání (a tím i realita) je konstrukcí, neboť rozdílnost sebe-reference a reference druhého přece nemůže existovat v prostředí systému, nýbrž pouze v systému samém.“²⁶ Podle jeho názoru proto „masmédiá určují způsob, jak bude svět čten, a na základě tohoto popisu jsou schopna přiřadit morální perspektivy.“²⁷

23 DE LA BOÉTIE, Étienne. *Rozprava o dobrovolném otroctví*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2011. str. 60. ISBN 978-80-87067-27-7.

24 DE LA BOÉTIE, Étienne. *Rozprava o dobrovolném otroctví*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2011. str. 61. ISBN 978-80-87067-27-7.

25 LUHMAN, Niklas. *Realita masmédií*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. str. 10. ISBN 978-80-200-2333-9.

26 LUHMAN, Niklas. *Realita masmédií*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. str. 15. ISBN 978-80-200-2333-9.

27 LUHMAN, Niklas. *Realita masmédií*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. str. 56. ISBN 978-80-200-2333-9.

Při tvorbě žurnalistických zpráv je tedy nutný jistý odstup a sběr co možná nejvíce rozličných prvofázových pozorování. Nakonec se však kruh pozorování vždy uzavře a zpráva je vytvořena.

„Dělat rozhodnutí je nevyhnutelnou součástí novinářského procesu a při rozhodování, proč si nějaký příběh zaslouží být na titulní straně, zatímco jiný je opomenut, se nutně prosazují určité hodnoty. Znamená to pouze, že žurnalistika ve skutečnosti nemůže být neutrální a objektivní.“²⁸ Hodnotí aspekty žurnalistiky profesor McChesney.

Žurnalistika tedy předává vykonstruovanou, mediální realitu. Sama technika předávání ovlivňuje informaci, tedy více či méně ji zase mění. Prostředek předávání mění zprávu nezávisle na úmyslech odesílatele anebo příjemce.

Neboť podle Petra Žantovského: „Zpravodajství vyžaduje uplatňování jistých pravidel – vždy musí proběhnout výběr, selekce informací, jejich řazení do nějaké struktury a posloupnosti, je třeba vtěsnat do určitého časového úseku, tedy musí být zkrácené apod.“²⁹

Tak by mohl každý novinář lehce zneužívat alibistické teorie o neexistenci reality a nemožnosti věrohodně podat zprávu recipientům. Pro zmaření podobných tendencí mohou sloužit etické kodexy a jiné redakční zásady v jednotlivých médiích. Jak však bude představeno v praktické části, i tyto směrnice jdou poměrně snadno a mnohdy beztretně obejít kvůli komplikované prokazatelnosti či diskutabilitě provinění.

Z předešlé kapitoly víme, že umění spojovat různé významy k sobě např. propaganda disponuje obrovskou silou, o které se lidstvo mohlo napříč dějinami samo přesvědčit. Tím nejdůležitějším nástrojem propagandy je manipulace. Manipulace mnohdy bývá ještě nebezpečnější a hůře se odkrývá. Zpravidla totiž nebývá tolik průhledná a jednoznačná.

„Proč právě tento nástroj byl k dokonalosti dovedený právě v demokratických systémech?“³⁰ Táže se Petr Žantovský a následně nachází vysvětlení opět v nedávné minulosti: nejdříve „musela zaniknout tvrdá totalitní propaganda, která vůbec

28 MCCHESENEY, Robert Waterman. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Vyd.1. Všeň: Grimmus, 2009. str. 14. ISBN 978-80-902831-2-1.

29 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej ILOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 19. ISBN 978-80-86723-50-1.

30 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej ILOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 31. ISBN 978-80-86723-50-1.

neskrývala svoje cíle a ani neměla strach, že bude odhalena. A právě to je její slabostí.³¹ Dále definuje manipulaci jako „ způsoby resp. metody, v jejichž důsledku je manipulovaná osoba přesvědčená, že sama je průvodcem nějakého jednání. Zatímco ve skutečnosti je jen nástrojem v rukou autora. Manipulace má už svojí podstatou přivádět lidi v omyl.“³²

Naopak Pavel Verner nevidí podstatu manipulace v přivádění lidí v omyl a rozděluje ji na tři hlavní kategorie:

- a) „Cílená manipulace, za účelem změny postoje příjemce (propaganda idejí)
- b) Následky zkreslení skutečnosti pro zábavu příjemce (bulvární praxe)
- c) Manipulační důsledky omylů novinářů z důvodů objektivních (vzdálenost od zdroje, zkreslení překladem) či subjektivních (vzdělání, výchova)³³

Manipulace šla proto ještě dál. Primárně směřuje k určitým skupinám se záměrem změnit jejich názory a postoje a posunout je významově dál.

Se zajímavou definicí přichází rovněž český psycholog Jeroným Klimeš ve své knize *Partneři a rozchody*: „Slovo manipulace nezapře svůj původ od latinského slova manus – ruka, a naznačuje, že dotyční degradují okolní osoby na předměty, které je možno přesouvat a umísťovat na požadované místo stejně jako neživé objekty. Již tento fakt svědčí o patologičnosti a destruktivnosti manipulativních tendencí.“³⁴

Přivádění recipientů v omyl a jejich „přesouvání na požadované místo“ probíhá skrze různé více či méně osvědčené strategie. Ta nejzákladnější a možná i neúčinnější se odvolává na pudy člověka a pracuje s jeho city, emocemi.

„Spočívá pravda v realnosti virtuálního světa, které vidím umírat na obrazovce, anebo v slzách, které tento pohled ve mně probouzí?“³⁵ Přemýšlí o vlivu emocí Ignacio Ramonet a dále popisuje jejich paradox: „Snadno dnes dospíváme k názoru, že jsou-li pravdivé slzy, musí být pravdivá také událost, která je jejich příčinou. A tenhle zmatek způsobený emocí je stejně nekontrolovatelný jako sama emoce.“³⁶

31 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej ILOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 31. ISBN 978-80-86723-50-1.

32 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej ILOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 31. ISBN 978-80-86723-50-1.

33 VERNER, Pavel. *Propaganda a manipulace*. Vyd.1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011, str. 89. ISBN 978-80-7452-015-0.

34 KLIMEŠ, Jeroným. *Partneři a rozchody* [online]. Vyd. 3. Praha: Portál, 2013. str. 67. [cit. 2016-04-29]. ISBN 978-80-262-0575-3. Dostupné z: <http://s13s15.wz.cz/par.pdf>

35 RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Vyd.1. Praha: Mladá fronta, 2003. str. 64. ISBN 80-204-1037-6.

36 tamtéž

Emoce lze lehce zneužít, když si člověk uvědomí jejich sílu. Skrze ně totiž různé podněty (reklamy apod.) mohou stimulovat a ovlivňovat psychologické procesy jednotlivce. Mohou tak hrát důležitou roli při rozhodování.

Emoce je možné ovlivňovat obrazem, zvukem i jazykem zpravodajství. Protože lidé obvykle kontrolují své emoce nedostatečně a nedůsledně, je velmi jednoduché vyvoláváním pozitivních, ale především negativních emocí dosáhnout zamýšlené hodnocení dané události nebo osobnosti.

Také Petr Žantovský vidí v emocích klíčový prvek ke změně našeho vědomí: „Víme, že lidé si trvaleji a snadněji zapamatují emoce. Obvykle si ze svého života, a především z dětství pamatují události, melodie, zvuky anebo obrazy spojené s nějakými silnými emocemi.“³⁷

Emoce dokážou účelně působit právě na paměť. S tím často pracují i reklamy a různé PR články. Ty se snaží svojí strategií příjemci vrýt do dlouhodobé paměti skrze vyvolání těchto pocitů.

Ignacio Ramonet ve své knize *Tyranie médií* dále rozebírá mediální proces, který vzniká souběžně s tvorbou konkrétního obsahu: „Jestliže je pravdivá emoce, kterou cítíte při sledování televizních novin, je pravdivá také informace. To vytvořilo víru v myšlenku, že informace – jakákoli informace – je vždy zjednodušitelná, redukovatelná, převoditelná na masovou podívanou a rozložitelná na určitý počet segmentů – emocí.“³⁸

Dalším možným manipulativním prostředkem podle profesora Jana Bartáka je „zastírání či zkreslování pramenů.“³⁹ Když totiž pramen, zdroj, dané informace není lehce identifikovatelný, usnadňuje se tak případná práce manipulátora. Tak by totiž recipient nikdy nezískal odpověď na otázku: v čím zájmu je uveřejnění právě této informace? Obtížně doložitelná tvrzení a neschopnost rozpoznání zdroje by měla být v žurnalistice proto striktně eliminována.

„Zakrývání konfliktů v sobě nese obdobné prvky jako nevyhledatelnost pramenů a zahrnuje popírání konfliktů, vyvolávání iluzí o pěkném a spravedlivém světě a jiné

37 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej ILOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 98. ISBN 978-80-86723-50-1.

38 RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Vyd.1. Praha: Mladá fronta, 2003. str. 29. ISBN 80-204-1037-6.

39 BARTÁK, Jan. *Média jako překážka v komunikaci?: Průvodce minovým polem propagandy*. Praha: Votobia; Vivo, 2003. str. 80. ISBN 80-7220-141-7.

odvádění příjemců od zásadních zpráv.⁴⁰ Shrnuje dále problematiku zkreslování zdroje profesor Barták.

Požadavek nejvyšší snahy o prvofázové pozorování je v tomto případě opravdu na místě. Pokud se novinář dostatečně nesnaží, nebo záměrně nechce postihnout realitu co možná nejšířěji, může se k příjemcům dostat nakonec naprosto zavádějící informace.

Výše zmiňovaný problém poznání reality příznačně popisuje stará indická bajka vyprávějící o třech slepcích, kteří chtěli poznat slona. „Jeden ohmatal ucho a prohlásil: Slon je obrovský vějíř. Druhý se pozorně dotýkal chobotu a tvrdil: Slon je prostě velikánský had. Třetí se pokusil obejmout slonovi nohu a pak řekl: Slon je podobný velkému stromu. Na této bajce je vidět, jak nesprávné mohou být úsudky o celku jen na základě pozorování nebo poznání jeho části, tedy připomíná, jak lživá mohou být tvrzení o něčem, pokud se zakládají na hodnocení vzorku.“⁴¹

K dalším prostředkům manipulace se také řadí mimo jiné vyvolávání pocitu důvěry u příjemce a senzacionalizace, jejichž hlavním předpokladem jsou opět zmiňované emoce.

2. Praktická část

2.1. *Prosincové události v tzv. Islámském státě*

Jürgen Todenhöfer je německý novinář a politik zabývající se především zahraničně-politickými problémy Středního východu. V minulosti podnikl cesty například do Libye, Alžírsko, Afghánistán a Íránu.

Vydal také několik knih zabývajících se těmito zeměmi a jejich vleklými spory.

Nejen ve svých knihách žurnalista obhájí své přesvědčení, že míru může být dosaženo jedině vyjednáváním. V současné době se věnuje problematice tzv. Islámského státu a zároveň s tím kritizuje Spojené státy, které se podle něj nedostatečně angažují ve vzájemné komunikaci.

40 BARTÁK, Jan. *Média jako překážka v komunikaci?*: Průvodce minovým polem propagandy. Praha: Votobia; Vivo, 2003. str. 80. ISBN 80-7220-141-7.

41 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej ILOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 59. ISBN 978-80-86723-50-1.

Právě kvůli (podle Todenhöfera) nedostatečné informovanosti ve věcech tzv. Islámského státu (dále IS) se začátkem prosince roku 2014 vydal se svým synem do Mosulu tehdy okupovaného teroristickou organizací od června 2014.

Během této doby sbíral žurnalistický materiál, pořizoval rozhovory se členy militantních jednotek a fotografoval prostředí.

Jeho prosincová cesta mu vynesla prvenství mezi západními novináři, kteří IS navštívil. Podle jeho příspěvků na sociálních sítích trvalo měsíce, než získal svolení ke vstupu. Vyjednával prý přes Skype s vedením chalífátu.

Svou cestu odůvodnil takto: „Učinil jsem ji proto, že jsem vždy mluvil se všemi stranami konfliktu více než 50 let. V Sýrii, jsem mluvil s prezidentem Assadem, ale také s al-Káidou a FSA. (Free Syrian Army)“⁴²

V Afghánistánu vedl několikrát rozhovory s prezidentem Hámidem Karzajem a s představiteli Talibanu, během války v Iráku se šíitskou iráckou vládou a sunnitským odbojem. „Kdo chce porazit své nepřátele, musí je znát. IS je silnější a nebezpečnější, než si mnozí západní politici uvědomují.“⁴³

V centru Mosulu zůstal novinář deset dní. Ze země se prý dostal útekem přes pašeráckou stezku na hranice Turecka. Ohledně této cesty vyvstává několik otázek, které budou dále rozebrány v následujících kapitolách.

16. prosince se již Todenhöfer navrátil do Německa, odkud pak informoval světová média. Zanedlouho poté o své desetidenní zkušenosti v IS vydal i knihu.⁴⁴

Prosincové události pochopitelně nezůstaly bez mediálního povšimnutí. Vzhledem k výše zmiňovaným důvodům mediálního referování o terorismu je zřejmé, nakolik důležitý podnět událost pro média představovala. Cesta novináře zaručovala exkluzivitu a senzaci v jednom. Média začala rázem dodané informace přejímat od podavatele (Todenhöfera) a zakomponovávat do svých reportáží a článků.

V novinách se objevovaly šokující titulky o síle a nepřemožitelnosti IS. V televizních zprávách běžela videa natočená novinářovým synem Fredericem Todenhöferem. Na těchto videích diváci mohli poprvé autenticky vidět, jak se žije

42 My Ten days in the Islamic State. *Jürgen Todenhöfer* [online]. 2014 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://juergentodenhoefer.de/my-10-days-in-the-islamic-state/?lang=en>

43 TODENHÖFER, Jürgen. Meine 10 Tage im "Islamischen staat". *Facebook* [online]. 2014 [cit. 2015-09-11]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/JuergenTodenhoefer/photos/pb.12084075837.-2207520000.1441959193./10152639383885838/?type=3&theater>

44 <http://www.amazon.de/Inside-IS-Tage-Islamischen-Staat/dp/3570102769>

v Mosulu. Veřejnost mohla dále zhlédnout i několik krátkých rozhovorů se členy militantních jednotek.

Mezi videi natočenými na cestě se často v televizích a na internetových serverech objevoval krátký snímek mladých třináctiletých chlapců ve vojenských vestách. Autor je popisuje jako neuvěřitelně zanícené a nadšené bojovníky.

Dále se k veřejnosti dostává rozhovor s islámským bojovníkem německého původu, který zarytě tvrdí, že jednoho dne IS dobude Evropu, při čemž klidně zabije 200 miliónů lidí. Na tom, že prý nesejde.⁴⁵

V jednom z rozhovorů novináře pro CNN však Todenhöfer uvádí, že tamější hlídka mu stále kontrolovala všechny nashromážděné digitální materiály včetně fotografií a videí. Několik z nich prý promazala, ale většinu ponechala bez zásahu.

2.2. Referování jednotlivých médií

Média se ihned po návratu novináře chopila iniciativy a rozpohybovala sněhovou kouli, již zmiňovaný fenomén⁴⁶, který dále rozebírá španělský sociolog Ignacio Ramonet. Téma se rázem dostávalo do popředí denních zpráv a na krátkou chvíli bylo jméno novináře Todenhöfera spojováno s nejaktuálnějším děním v centu IS.

Novinář najednou získal v mediálním obsahu prostor k vylíčení všeho, co se během jeho cesty událo. Od první chvíle představoval jediný informační zdroj, který média ohodnotila jako věrohodný a začala jeho poměrně popisné líčení zpracovávat do svých textů a reportáží.

Prosincovému tématu média věnovala dostatečně prostoru, jehož rozsah je více než diskutabilní. Bylo takové šíření, ne-li propagace, odůvodněná? Jakou výpovědní hodnotu navíc zprávy splňovaly, pokud byly z větší části sestavené pouze z Todenhöferových (v lepším případě) popisů či dokonce pocitů? A kdo toto mohl svědomitě ověřit?

Nyní rozebereme některé zprávy jednotlivých redakcí. Zároveň je budeme konfrontovat s interními směrnicemi.

45 <https://www.youtube.com/watch?v=qdqG88vm7vU>

46 RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Vyd.1. Praha: Mladá fronta, 2003. str. 27-28. ISBN 80-204-1037-6.

2.2.1. CNN

Začátkem ledna o události informovala americká zpravodajská stanice CNN článkem a ještě dříve televizním rozhovorem, který doprovázela natočená videa Frederika Todenhöfera. Článek s názvem *Autorova cesta do nitra IS: „Jsou nebezpečnější, než si lidstvo uvědomuje!“*⁴⁷ vzbuzuje u publika velkou zvědavost.

Článek vyplňují především citace z rozhovorů a jsou předkládány takovým způsobem, že se každý může poměrně snadno domnívat, že se jedná o fakta. I mezititulky *Žár v jejich očích*⁴⁸ poutavě dokreslují šokující ráz článku. Samotný mezititulek nepůsobí zpravodajsky. Jde o subjektivní nedoložitelný Todenhöferův pocit, který televizní stanice přejala jako skutečnost.

Článek je založen pouze na novinářově výpovědi a nepřináší z pohledu vlastní invence nic nového. Todenhöferovy domněnky a zpovědi sice ohraničují uvozovky, přesto je vyznění článku jednoznačné.

V reflexi amerického kánonu žurnalistiky⁴⁹ náležícímu Americkému sdružení tiskových editorů (America Society of News Editors, ASNE), jehož hlavním cílem je chránit první dodatek americké ústavy, by článek neobstál hned z několika důvodů. V článku 1 s názvem *Zodpovědnost* se apeluje na: „hlavní účel sběru a distribuce zpráv a názorů, kterým je povinnost sloužit obecnému blahu při informování lidí a umožňování utváření vlastního úsudku o dané situaci.“⁵⁰ Předložený článek na webu CNN ani náznakem nepředpokládá jinou možnost úsudku na problematiku IS. Celý článek totiž interpretují pouze Todenhöferovy postřehy.

Článek 4 s názvem *Pravdivost a přesnost* požaduje „maximální snahu zpravodajů zajistit, aby byl obsah zpráv přesný, zproštěný veškeré předpojatosti.“⁵¹

47 PLEITGEN, Frederik. CNN. Author's journey inside ISIS: They're 'more dangerous than people realize' [online]. 4.1.2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z:

<http://edition.cnn.com/2014/12/22/world/meast/inside-isis-juergen-todenhoefer/index.html>

48 PLEITGEN, Frederik. CNN. Author's journey inside ISIS: They're 'more dangerous than people realize' [online]. 4.1.2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z:

<http://edition.cnn.com/2014/12/22/world/meast/inside-isis-juergen-todenhoefer/index.html>

49 V roce 1975 přejmenován na Statement of Principles

50 American Society of News Editors. Statement of principles. *ASNE: Leading America's Newsrooms* [online]. 1975 [cit. 2015-10-03]. Dostupné

z:<http://asne.org/content.asp?pl=24&sl=171&contentid=171>

51 tamtéž

A nakonec se ve článku 5 s názvem *Nezaujatost* hledí na „zřetelné odlišení názoru od zpravodajství, přičemž články obsahující názory či osobní interpretace mají být viditelně označeny.“⁵²

Zpravodajské hodnoty založené na důkladném sběru informací a jejich získání z několika zdrojů byly v tomto případě popřeny. Ačkoliv článek popisuje Todenhöferovu cestu, kterou nikdo jiný zatím nevykonal, přesto by se možnost informačního obohacení jiným zdrojem vylučovala.

2.2.2. BBC

Také zpravodajská britská stanice BBC zprostředkovala veřejnosti několik reportáží, rozhovorů a článků ohledně cesty Jürgena Todenhöfera. Ve všech mediálních produktech vystupoval pouze Todenhöfer jakožto jediný a spolehlivý zdroj informací. Editoriální směrnice BBC se zabývá žurnalistickými hodnotami. Udává základní etické předpoklady pro vyváženou práci novináře. Zakládá si na informační přesnosti mediálních tvorb, ověřování relevantnosti informace a rozmanitosti názorů napříč celou svou tvorbou.

V článku 3 s názvem *Přesnost - shromažďování informace*⁵³, se směrnice distancuje od zpravodajství, které závisí pouze na jednom zdroji. Nepopírá ho v případech, ve kterých není jiná možnost. Otázkou však zůstává, zdali byl právě toto případ Todenhöfera.

Editoriální směrnice naplňuje funkci žurnalistických pravidel pro člena redakce, přičemž nejdůležitější a konečný prvek této samoregulace představuje etický hodnotový postoj jednotlivého novináře.

BBC nabídla v případě Jürgena Todenhöfera veřejnosti jeho úplnou a celistvou zповěď z prosincové investigativní cesty. Jeho příběh však přešla jako automaticky hodnotný bez větší snahy kritického posouzení novinářovy návštěvy IS.

52 American Society of News Editors. Statement of principles. *ASNE: Leading America's Newsrooms* [online]. 1975 [cit. 2015-10-03]. Dostupné z: <http://asne.org/content.asp?pl=24&sl=171&contentid=171>

53 <http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines/accuracy/gathering-material>

Článek ze dne 23. prosince 2014, vycházející na základě rozhovoru novinářky Caroline Hawley, se nazývá: *Vzácná návštěva Islámského státu odhaluje 'brutální a intenzivní' sílu.*⁵⁴

Jeden z mezititulků, *Řízen strachem*, poukazuje na skutečnost, kterou Todenhöfer médiím předkládá. Ve většině rozhovorů tvrdí, že nikdy předtím neviděl takový entuziasmus, a vše uzavírá větou: „Zdá se, že strach je extrémně silným odstrašujícím prostředkem.“⁵⁵

Výsledný žurnalistický žánr textu se jen těžko určuje. Je očividné, že autorka rozhovor s Todenhöferem pouze přepsala a doplnila o uvozovky. Přesto je na internetových stránkách BBC text zařazen do zpravodajství o Středním východě. Čili jako zpravodajství by měl obsahovat určité náležitosti, na které se odvolává editoriální směrnice BBC.

2.2.3. Business Insider

Business Insider je americký zpravodajský internetový server, který se primárně zaměřuje na obchodní, technologická témata a showbusiness. Přesto zprávu o prosincovém dění do svého obsahu také zakomponoval. Novinářka Pamela Engel v článku s názvem *Západní novinář: IS je daleko nebezpečnější, než si lidstvo uvědomuje*⁵⁶ pouze cituje jiná média, CNN, Tz.de, the Independent. Svými citacemi tak vytváří druhou fázi zpravodajského kruhu. Výše popsané deníky plně povětšinou citují Jürgena Todenhöfera bez ověřování či přidání jiných informačních zdrojů. Business Insider se tak od reality vzdaluje ještě více citováním citovaného.

Tato praxe očividně odporuje základním bodům směrnice Business Insideru, která je rozdělena na dva bloky: *Čeho se snažíme dosahovat? Čeho nikoliv?*⁵⁷ Z toho je patrná ještě menší závaznost, popřípadě vymahatelnost povinností. Nicméně v bodě

54 HAWLEY, Caroline a James LONGMAN. Rare Islamic State visit reveals 'brutal and strong' force. BBC [online]. 2015 [cit. 2015-10-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-30585783>

55 tamtéž

56 ENGEL, Pamela. Western Journalist: ISIS Is 'Much Stronger And Much More Dangerous' Than People Realize. Business Insider [online]. 2014 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/isis-is-much-stronger-and-much-more-dangerous-than-people-realize-2014-12>

57 Contributors FAQ [online]. In: . 2012 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/contributors-faq>

s názvem: *Primární zpravodajství*⁵⁸ se čtenáři dozvídají, že hlavním úkolem novináře je přímý dialog s lidmi či podniky, které se objevují v dodávaném příběhu. Tento bod také zahrnuje usilování o přímé citace. Pouze z toho jediného hlediska už autorka nic zmiňovaného nedodržela.

Další zajímavý bod k řešení se nazývá: *Marketing klíčových slov a placené články*.⁵⁹ Tento bod odmítá jakékoliv zvyšování čtenosti a zvyšování SEA (optimalizace webové nalezitelnosti) důsledkem přidávání klíčových slov. Už jenom autorčin výběr dramatických slov do titulku potvrzuje směřování celého článku. Pamela Engel totiž při přebírání zpráv z jiných médií citovala především klíčová slova.

2.2.4. The Independent

Britský deník The Independent k informovanosti přispěl dvěma hlavními články, které se od jiných britských zpráv v lecčems odlišují. Především snah autorů přiblížit čtenářům více úhlů pohledu na problematiku. Adam Withnall je autorem článku s názvem: *Uvnitř IS: První západní novinář, který kdy vstoupil do centra IS, se právě vrátil – a co objevil?*⁶⁰ Ve svém textu nechává promlouvat i jinou postavu než pouze Todenhöfera.

Charlie Winter, vědec zabývající se džihádismem a extremismem, měl možnost okomentovat následné reakce IS. Tyto reakce žádný jiný deník nezmiňuje, a tak The Independent rozkrývá zcela nový úhel pohledu:

K IS přiřčené účty na sociálních médiích si již pochvalují zprávy Todenhöfera, který popisuje jejich území jako pole fungující společnosti.

V následujícím tweetu ho dokonce citují: „Stát Chalífátu stále pracuje na vytvoření způsobu života podle Prorokových slov.“⁶¹

58 Contributors FAQ [online]. In: . 2012 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z:

<http://www.businessinsider.com/contributors-faq>

59 tamtéž

60 WITHNALL, Adam. Isis: The first Western journalist ever to be given access to the 'Islamic State' has just returned – and this is what he discovered. The Independent [online]. 2014 [cit. 2016-04-29].

Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/inside-isis-the-first-western-journalist-ever-given-access-to-the-islamic-state-has-just-returned-9938438.html>

61 WITHNALL, Adam. Inside Isis: The first Western journalist ever to be given access to the 'Islamic State' has just returned – and this is what he discovered. Independent [online]. 22.prosince 2015 n. l. [cit. 2015-10-30]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/inside-isis-the-first-western-journalist-ever-given-access-to-the-islamic-state-has-just-returned-9938438.html>

Charlie Winter k tomuto dodává, že si IS vybral jen, co se mu hodilo a to publikoval. Todenhöferovu kritiku o obsazení Mosulu a vyhnání stovek obyvatel již samozřejmě záměrně tweety opomíjejí. Autorovi článku se podařilo (oproti jiným) veřejnosti ukázat i jinou cestu interpretace. Nastínil tak problematiku terorismu, který těží z publicity. Zároveň se neopíral výlučně jen o Todenhöferovy zážitky.

V dalším článku autorky Heather Saul s názvem: *První západní novinář v IS varuje, že brutální skupina je hnutí síly nukleární tsunami*⁶² opět vystupuje pouze jeden zdroj. Autorka nicméně uvádí možný důvod, proč byl novinář do země vůbec připuštěn: „Pan Todenhöfer věří, že do Mosulu mohl vstoupit, protože samotný IS chce prokázat, že zcela převzal kontrolu nad městem. Chtějí ukázat, že IS jakožto stát funguje.“⁶³

Na tomto příkladě se autorce opět podařilo demonstrovat i jiné hledisko. Poukázala, že novinářova návštěva se IS velmi hodila. The Independent posunul příběh podavatele o něco dál, zajímal se (sice okrajově) i o postoje teroristické organizace a její reakce.

Oba články tak vycházely ze základní editoriální směrnice. Především t částí nazývané *Zdroje*⁶⁴, kde se jasně zadává: „Pokud se jakákoliv informace zakládá na výpovědi jediného zdroje, měl by ji novinář podepřít alespoň jedním dalším zdrojem.“⁶⁵

2.2.5. TZ

V mnichovských bulvárních novinách vyšel rozhovor novinářky Barbary Wimmer s Jürgenem Todenhöferem. Rozhovor často citovaly jiní novináři hlavně díky jednoznačné srozumitelné hrozbě: *Vojensky je neporazíme!*⁶⁶

62 SAUL, Heather. First Western journalist given access to Isis warns brutal group is 'a movement with the power of a nuclear bomb'. The Independent [online]. 2014 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/western-journalist-given-access-to-isis-warns-group-is-a-one-per-cent-movement-with-the-power-of-a-9943900.html>

63 SAUL, Heather. First Western journalist given access to Isis warns brutal group is 'a movement with the power of a nuclear bomb'. The Independent [online]. 24.prosince 2014 n. l. [cit. 2015-10-30]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/western-journalist-given-access-to-isis-warns-group-is-a-one-per-cent-movement-with-the-power-of-a-9943900.html>

64 GROUP CODE OF EDITORIAL CONDUCT [online]. In: . [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/service/code-of-conduct-a6184241.html>

65 tamtéž

66 WIMMER, Barbara. Münchner zehn Tage bei IS: "Militärisch nicht zu besiegen". TZ.de [online]. 20. prosince 2014 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.tz.de/politik/todenhoefer-ueber-militaerisch-nicht-besiegen-4555507.html>

Jelikož se jedná o bulvární plátek, i rozhovor byl laděn spíše v senzacechtivém duchu. Autorka pokládala buď velmi obecné otázky jako: „Jak IS vznikl?“ „Co je jeho cílem?“ A nebo se zajímala o nejsilnější dojmy z cesty. Nesnažila se například zjistit, jak se Todenhöfer na území dostal, jak probíhala cenzura, jak ne/ochotně reagovali dotazovaní bojovníci na novinářovy otázky apod.

Přestože název interview (*Mnichovan deset dní v IS: Vojensky je neporazíme*⁶⁷) poukazuje spíše na budoucí hrozbu, možná i na různé návrhy vyřešení konfliktu, následně v rozhovoru většina otázek s problematikou nesouvisí. Autorka se zprvu zajímá o rodinu Todenhöfera, o ubytování, o způsobu cestování (s batůžkem nebo bez) a jiné pro problematiku nedůležité záležitosti. Rozhovor působí jako dotazování cestovatele než jako interview s člověkem, jakožto účastníkem důležité mise. Až poslední tři otázky ke konci mohou nějak obohatit povědomí o problematice: „Co by měl Západ udělat pro zastavení IS?“ „Kolik je zatím nových členů?“ „Měl by Západ vyjednávat s chalífou?“⁶⁸ Zajímavé je, že žádnou z těchto tří odpovědí žádná jiná média necitovala. Na místo toho si vybrala odpovědi na otázky typu: „Jaké jsou vaše nejsilnější dojmy?“⁶⁹ a jiné v podobném duchu.

Text autorky však většina médií považuje za stěžejní, protože se jedná o přímou zpověď novináře. Z tohoto důvodu je rozhovor tolik přebírán ostatními médii. Rozhovor obsahuje dostatečný počet dramatických vizí, které nalákají nespočet čtenářů. V případě rozhovoru se nejasně dokazuje autorčino možné pochybení v reflexi etického kodexu Německé tiskové rady. Kodex se věnuje rozhovorům v bodě s názvem: *Pečlivost*.⁷⁰

Zde pouze poukazuje na to, že v rámci pečlivé editace rozhovorů musí novinář publikovat výpověď tak, jak primárně vyzněla. Nesmí například vypouštět důležité informace či jinak pozměňovat smysl. To se v případě neznalosti průběhu rozhovoru dokazuje těžko.

Přesto je však z rozhovoru citelná snaha novinářky přimět Todenhöfera mluvit především o dramatických vizích. Otázkou ovšem je, jak ochotně Todenhöfer s novinářkou při spoluvytváření obsahu spolupracoval.

67 WIMMER, Barbara. Münchner zehn Tage bei IS: "Militärisch nicht zu besiegen". TZ.de [online]. 20. prosince 2014 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.tz.de/politik/todenhoefer-ueber-militaerisch-nicht-besiegen-4555507.html>

68 tamtéž

69 tamtéž

70 Der Pressekodex [online]. In: . [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: http://www.presserat.de/pressekodex/pressekodex/#panel-ziffer_2____sorgfalt

2.2.6. Die Welt

Jednu z prvních ucelených kritik Todenhöferova počínání publikoval německý celostátní deník Die Welt pod zkratkou novináře a agentury AFP. Nejdříve v článku s názvem: *Todenhöfer – „v IS to věre“* z 18. prosince 2014 informuje o cestě, ale také přidává odstavec o údajné kritice. Kritika Todenhöferovi především vyčítá reakci v nějakém z rozhovorů ohledně finančního ohodnocení jeho cesty džihádisty. Na to novinář reaguje slovy: „IS mě nepotřebuje, mají svou vlastní mediální strategii.“⁷¹

Mimo jiných zpráv o prosincové cestě vyšel další kritizující článek novináře s názvem *Todenhöferova pochybná propaganda pro IS*⁷². V úvodu autor Alfred Hackensberger kritizuje především promarněnou příležitost. Cituje Todenhöferovu známou větu: „můžete porazit pouze ty nepřátele, které dobře znáte.“⁷³ a doplňuje: „bohužel člověk skrze Todenhöferovy rozhovory vůbec IS nepozná.“⁷⁴

Podle autora článku se měl novinář více zajímat o osobní motivy teroristů, o jejich životní dráze, která je dovedla až k IS.

Dále poukazuje na to, že se Todenhöfer nikdy neptá kriticky a dokonce svými otázkami poskytuje teroristům dostatek prostoru k ospravedlňování svých krutých činů. Hackensberger dále obviňuje žurnalistu, že vytvořil reklamní platformu pro IS teroristické milice. Na to mimo jiné poukazuje následnou reakcí některých z bojovníků, který na svém Twitteru Todenhöfera obhajuje slovy: „Tento německý novinář je jen nestranný.“⁷⁵ Alfred Hackenberger ovšem Todenhöferovi na druhou stranu neupírá pár zajímavých aspektů.

Přínos pro Evropu podle něj mají otázky o záměrech IS, o dobytí Evropy a o vypořádávání se s jinými náboženskými skupinami. Článek ukončuje větou: „Přesto však by nikdy nikdo neměl vykonávat propagandu pro tyto teroristické milice.“⁷⁶

71 AFP/mak. Todenhöfer – "IS ist in rauschartiger Stimmung". Die Welt [online]. 18.12. 2014 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article135543545/Todenhoefer-IS-ist-in-rauschartiger-Stimmung.html>

72 HACKENSBERGER, Alfred. Todenhöfers zweifelhafte Propaganda für den IS. Die Welt [online]. 15.1. 2015 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article136403805/Todenhoefers-zweifelhafte-Propaganda-fuer-den-IS.html>

73 tamtéž

74 tamtéž

75 tamtéž

76 HACKENSBERGER, Alfred. Todenhöfers zweifelhafte Propaganda für den IS. Die Welt [online]. 15.1. 2015 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article136403805/Todenhoefers-zweifelhafte-Propaganda-fuer-den-IS.html>

V článku s názvem: *Západ dramaticky podcenil riziko IS*⁷⁷ rozebírá (pod zkratkou zmiňovaný) autor záměr novinářovy cesty. Novinář prý potřeboval podstoupit nějaké riziko pro autentičtější vyznění své plánované knihy obsahující materiály z IS. Jelikož, dle slov Todenhöfera, bez rizika těžko nalezneme pravdu.⁷⁸

Autor dále popisuje cenzuru ze strany IS, který vymazal devět snímků z Todenhöferova mobilu. V mobilu nakonec i po této informační čistce zbylo 791 prokazatelného materiálu jako fotografií a videí. V článku se však neobjevuje zmínka o možné propagandě. Todehöfera spíše obdivuje v jeho odhodlanosti nesouhlasit s bojovníky a dávat jim to patřičně znát: „Není potřeba dodávat, že jsem s nimi v žádném bodě naší debaty nesouhlasil a také jsem jim to dával nesčetněkrát velmi zřetelně najevo.“⁷⁹ Na závěr autor skrze Todenhöferova slova odkrývá další hrozbu IS: „Větší nebezpečí by pro Evropu mohli spíše představovat dosud nevycestovalí sympatizanti IS.“⁸⁰ Die Welt kromě článků, které především citují Todehöfera, zveřejnil také rozhovor s názvem: *Pegida hraje IS do noty*⁸¹. V tomto rozhovoru se autor Tim Röhn snaží zjistit, jaká byla novinářova motivace a jak je se svou prací spokojen. Hned ze začátku autor ukáže, že nebude patřit mezi většinu novinářů, kteří Todehöferovi pochlebují a nepokládají nepříjemné otázky.

„Co jste s prominutím hledal u teroristických milic islámského státu? Myslíte, že je opravdu vhodné mluvit s dětmi a chladnokrevnými vrahy, kteří zabíjejí nevinné a odřezávají jim hlavy před zapnutou kamerou?“⁸² Načež Jürgen Todehöfer odvětil svou známou větou o nutnosti poznání nepřítele. Dále Todehöfer rozvíjí nebezpečí, do kterého pronikl a také svou odhodlanost nesouhlasit s bojovníky: „Nemyslím si, že by někdo jiný s nimi diskutoval tvrději a stále by opakoval: to vše, co děláte je v rozporu s islámem a Koránem.“⁸³

den-IS.html

77 JW. "Der Westen unterschätzt die IS-Gefahr dramatisch". Die Welt [online]. 23.12.14n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/deutschland/article135686401/Der-Westen-unterschaetzt-die-IS-Gefahr-dramatisch.html>

78 tamtéž

79 tamtéž

80 tamtéž

81 RÖHN, Tim. "Pegida spielt das Spiel des Islamischen Staats". Die Welt [online]. 27.12.14n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article135762072/Pegida-spielt-das-Spiel-des-Islamischen-Staats.html>

82 tamtéž

83 RÖHN, Tim. "Pegida spielt das Spiel des Islamischen Staats". Die Welt [online]. 27.12.14n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article135762072/Pegida-spielt-das-Spiel-des-Islamischen-Staats.html>

Přesto se však v některých článcích objevují názory, že se Todenhöfer nikdy nedotazoval bojovníků zcela kriticky a rezolutně. Proto jedna z dalších otázek Tima Röhna navazovala na případný Todenhöferův vliv: „Ovlivňoval jste vůbec nějak na místní islamisty?“⁸⁴

To Todenhöfer odmítá, jelikož prý nešel do Mosulu jako misionář. Novináře Röhna stále zajímá, zdali Todenhöferovy poznatky stály za takovou cenu (možné nebezpečí)? Todenhöfer zřejmě již znaven z neustálého vysvětlování motivu cesty a ospravedlňování sama sebe a svých rozhovorů s bojovníky odpovídá: „Nejsem nikomu v Německu odpovědný. Jsem svobodný člověk a můžu dělat to, co pokládám za správné a ne jen to, co se vám líbí. To zahrnuje i skutečnost, jak jednat s druhými lidmi.“⁸⁵

Pochopitelně se Röhn zajímá, proč byl právě Todenhöfer vybrán a navrátil se do Německa bez újmy: „Ostatní novináři byli v IS o hlavu kratší. Proč právě vás ušetřili? - To se musíte zeptat jich.“⁸⁶ Todenhöfer, kterého jakoby minula vlna kritiky na jeho „propagandistické“ výstupy, odpovídá vyhýbavě.

Ještě před Todenhöferovou cestou vyšel totiž krátký článek zpravující o novinářových záměrech. Zajímavý titulek však již jasně předesílal celou problematiku: IS se raduje z návštěvy Jürgena Todenhöfera.⁸⁷

V úvodu článku autoři Daniel-Dylan Böhmer a Eva-Marie Kogel vysvětlují, že zatím není jasné, zdali novinář cestu skutečně plánuje. Informaci prý získali přímo od IS: „Novinář Jürgen Todenhöfer navštíví kalífát a bude o všem vyprávět tak, jak to skutečně je, říká IS na svém účtu na Twitteru.“⁸⁸

V televizní debatě Franka Plasberga, *Hart aber Fair*, se téměř měsíc po Todenhöferově cestě vedla diskuze o opodstatněnosti strachu z možného teroristického útoku v Německu. Klíčovými bodům této debaty se v deníku die Welt

84 RÖHN, Tim. "Pegida spielt das Spiel des Islamischen Staats". Die Welt [online]. 27.12.14n. l. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article135762072/Pegida-spielt-das-Spiel-des-Islamischen-Staats.html>

85 tamtéž

86 tamtéž

87 BÖHMER, Daniel-Dylan a Eva-Marie KOGEL. IS freut sich auf Besuch von Jürgen Todenhöfer. *Die Welt* [online]. 29.11.14 n. l. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article134850615/IS-freut-sich-auf-Besuch-von-Juergen-Todenhoefer.html>

88 BÖHMER, Daniel-Dylan a Eva-Marie KOGEL. IS freut sich auf Besuch von Jürgen Todenhöfer. *Die Welt* [online]. 29.11.14 n. l. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article134850615/IS-freut-sich-auf-Besuch-von-Juergen-Todenhoefer.html>

věnoval článek Daniela Raffaele Gamboneho. Ten poukázal na diskuzi o problematice nastolování agendy ze strany teroristů, ke které se Jürgen Todenhöfer vyjádřil následovně: „Vím, že islámská vláda neustále vypracovává svou mediální strategii. Kvůli násilným a hlasitým sloganům je na Západě rozdmýcháván strach. Právě toto bychom si měli uvědomit a neměli bychom jim dovolit nás tak lehce zmanipulovat.“⁸⁹

K tomu novinář Gambone dodává, že Todenhöfer doporučuje, abychom hrozby přijímali s velkým klidem a důvěřovali práci policie a odborníků.⁹⁰

Jedná se o zajímavý postřeh. Měsíc po přívalu titulků o Todenhöferově cestě (ve kterých se objevují slova jako hrozba, podceňování rizika, účinek jaderného tsunami, nebezpečnější, než si lze představit) novinář uklidňuje německou společnost frázemi o pouhých sloganech.

Deník die Welt vědomě následoval jednotlivé body etického kodexu Německé tiskové rady. Zvláště potom v bodě *Pečlivost*⁹¹, který ukládá, že výzkum je nezbytným nástrojem náležité novinářské péče.⁹²

2.2.7. Süddeutsche Zeitung

Německý deník Süddeutsche Zeitung poskytl prostor kritickému článku novináře Matthiase Drobinskeho s názvem *Infopornem k sebezprosažení*.⁹³ Článek se ve svém titulku nezdráhá použít novotvar „infoporno“, což značí informaci neobsahující směrodatné významy sloužící pouze k udržení pozornosti a vyvolání zájmu publika.

Drobinski kritizuje především zmiňovaný rozhovor Todenhöfera s Christianem Emdem, islámským fundamentalistou německého původu. Vyčítá mu nevhodně zvolený průběh rozhovoru: „I když kolem něj stáli maskovaní, ozbrojení a dobře vycvičení bojovníci, nelze o nich získávat informace tímto druhem rozhovoru.“⁹⁴

89 GAMBONE, Daniele Raffaele. "Als habe man im Kopf eine Schraube umgedreht". *Die Welt* [online]. 20.01.15 n. l. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/vermischtes/article136551133/Als-habe-man-im-Kopf-eine-Schraube-umgedreht.html>

90 tamtéž

91 Der Pressekodex [online]. In: . [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: http://www.presserat.de/pressekodex/pressekodex/#panel-ziffer_2____sorgfalt

92 tamtéž

Kritizuje především skutečnost, že dal Todenhöfer bojovníkům příliš prostoru pro ospravedlnování činů. Opět si všímá uskutečněné propagandy IS.

Stejně jako řada novinářů deníku die Welt, také Matthias Drobinsky při své práci respektoval kritéria etického kodexu a uvědomoval si svou odpovědnost vůči veřejnosti, která je definována už v preambuli etického kodexu.

2.2.8. ČT24 a ostatní česká internetová média

Česká televize (ČT) publikovala na svých stránkách článek s detailním popisem Todenhöferova pozorování. Informace převzala především z rozhovoru novináře, který poskytl americké stanici CNN. Titulkem *S vírou a odhodláním proti všem – novinář pronikl mezi radikály IS*⁹⁵ se autor distancuje od kritických hlasů některých zahraničních žurnalistů, kteří Todenhöferovi naopak vyčítají malé „odhodlání proti všem.“

ČT také v rámci *Událostí* publikovala 22. prosince dvouminutovou reportáž Radky Zítkové o prosincové cestě, ve které kromě základních informací uvedla možný důvod „překvapivé vstřícnosti“⁹⁶ radikálů. Jürgen Todenhöfer si ji vysvětluje tím, že od začátku hlasitě kritizoval americkou invazi do Iráku.⁹⁷ Reportáž však s přispěním videí Frederica Todenhöfera působí silně propagandisticky. Spíše totiž upozorňuje na bezpodmínečné zanicení IS bojovníků a jejich válečné úspěchy.

O propagandistickém motivu se zmiňuje až moderátorka publicistického pořadu *Horizont ČT24* Dana Zlatohlávková. Ta tvrdí, že Islamisté přebírají zprávy Jürgena Todenhöfera: „Vybírají si ale jaké, vynechávají kritiky. Jeho práci zneužívají ke svojí propagandě. To byl důvod, proč ho nechali točit?“⁹⁸ Dále se dotazuje egyptského

93 DROBINSKI, Matthias. Infoporno zur Selbstimmunisierung. Süddeutsche Zeitung [online]. 14.01.15n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/medien/rtl-interview-mit-deutschem-is-kaempfer-infoporno-zur-selbstimmunisierung-1.2302768>

94 tamtéž

95 JAN. S vírou a odhodláním proti všem – novinář pronikl mezi radikály IS. ČT24 [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1003942-s-virou-a-odhodlanim-proti-vsem-novinar-pronikl-mez-radikaly>

96 Události. Česká televize [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/214411000101222/titulky>

97 Události. Česká televize [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/214411000101222/titulky>

98 Horizont ČT24. Česká televize [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10316155327-horizont-ast24/214411058051222/video/>

novináře, který souhlasí se slovy: „islamisté jsou mistři propagandy.“⁹⁹ Materiál ČT sestával především z kompilací článků světových médií. Přesto však ČT dbala na důvěryhodnost zpráv a dodržela tak důležité body svého etického kodexu. V odrazu článku 5 s názvem *Péče o informace ve zpravodajství a aktuální publicistice*¹⁰⁰ dbala všech stěžejních bodů týkajících se původu informace. Což dokazuje například dodržení povinnosti z odstavce 5.9 „odvysílat zprávu ověřenou alespoň ze dvou důvěryhodných a na sobě vzájemně nezávislých zdrojů.“¹⁰¹ Stejně tak dle odstavce 5.11 ČT diváky seznámila s původem všech zpráv.

Další česká média přebírala zprávy především od americké stanice CNN (Aktuálně.cz), z německých bulvárních novin TZ (iDNES.cz) a britského deníku The Independent (Lidovky.cz, Tn.cz).

Zpravodajský server Lidovky.cz se jako jediný z vyjmenovaných médií dotkl otázky vzájemné prospěšnosti novináře a IS. Citace z deníku The Independent, kde promlouvá britský specialista na extremismus Charlie Winter, dále posiluje objektivitu článku: „Samozřejmě, Todenhöferovy výroky o vyvraždění Jezídů nebo vyhnání statisíců lidí z Mosulu přívrženci IS ignorovali,“ řekl Winter. „Islamisté si vybírají ta fakta a prohlášení, která se jim hodí.“¹⁰²

2.3. Analýza mediálních výstupů

Většina médií dle předpokladů teze práce převzala dodané významy podavatelem příběhu Jürgenem Todenhöferem bez většího ověřování věrohodnosti.

Nejčastěji tím i média porušovala vlastní etické kodexy. Především se jednalo o body ohledně přesnosti, pravdivosti a shromažďování informací. Tyto body jsou však základním aspektem žurnalistické práce, a tudíž by neměly být přehlíženy.

99 Horizont ČT24. Česká televize [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10316155327-horizont-ast24/214411058051222/video/>

100 Kodex České televize [online]. In: . Praha, 2003 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z:

<http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>

101 tamtéž

102 MÜLLER, Martin. Novinář strávil 10 dní v srdci Islámského státu. Chtějí dobýt svět, tvrdí.

Lidovky.cz [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/novinar-stravil-10-dni-v-srdci-islamskeho-statu-chteji-dobyt-svet-tvrdi-1mg-/zpravy-svet.aspx?c=A141223_084411_ln_zahranici_mmu

Dalším problémem se také jevílo nedostatečné oddělování informace jako faktu a informace pocitového původu. „Mluvíme-li o news (vysílané informace), musíme hned druhým slovem uvést pojem views. Slovo views znamená názor, komentář. Hlavním poselstvím novinářské etiky je zřetelné oddělení news od views (zprávy od komentáře) tak, aby příjemce vždy věděl, co je faktem a co interpretací novináře.“¹⁰³ Což se v tomto případě ne vždy zcela dařilo. Například ve zprávách CNN, kde autoři několikrát popisovaly domnělé subjektivní pocity bojovníků.

Pokud bychom vybírali nejméně zpravodajské téma mezi anglofonními médii, jistě bychom volili britský *The Independent*. Deník jako jediný umožnil rozšířit téma o další zdroj. Novinář Adam Withnall položil několik otázek vědci zabývajícího se džihadismem a tím získal příběh nový rozměr. Poprvé se totiž rozdmýchala otázka propagandy.

Německá média zvládla téma ve výsledku pokrýt o něco lépe. Články německých autorů se snažili zevrubněji získat informace ohledně novinářova povolení vstupu do IS, více se zaobírali možnou propagandou a celkově byli kritičtější oproti anglofonním médiím.

Nejvíce se tématem zabýval deník *die Welt*, který tak přinesl i nejvíce kritiky a mnoho různých pohledů na problematiku.

Česká televize tvořila obsah především z původních zpráv stanice CNN. Nespoléhala však pouze na jediný zdroj a také lehce nastínila (snad po vzoru německých médií) etické otázky novinářovy cesty.

Společným nešvarem všech médií byly pestré „zjednodušující definice, které se snadno vryjí do paměti.“¹⁰⁴ Takových se v titulcích objevovalo nespočet, navíc se silně apelativním zabarvením. Podobné definice jsou často „založené na pouhé domněnce, která v textu není nijak potvrzena, jen spekulativně vyvozena. Přebírané informace tohoto druhu se dostávají do světa, vyvolávají reakce a tvoří virtuální realitu.“¹⁰⁵

103 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej IŁOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 71. ISBN 978-80-86723-50-1.

104 ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej IŁOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 87. ISBN 978-80-86723-50-1.

105 VERNER, Pavel. *Propaganda a manipulace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011, str. 108. ISBN 978-80-7452-015-0.

2.4. Možnosti etického pochybení Jürgena Todenhöfera

Svědomitá a především **kritická práce se zdroji** je důležitým předpokladem novinářské práce. Pakliže se novinář neptá, proč mu zdroj určitou informaci poskytuje, zdali za tím nemůže být více než pouhá sdílnost, může být zmanipulován. Takový žurnalista pak může negativně ovlivnit veřejné mínění či jiným způsobem narušit přirozený společensko-politický vývoj.

Jürgen Todenhöfer v rozhovoru pro CNN na otázku novináře Freda Pleitgena, jak se mu podařilo dostat do tak uzavřených míst nejen pro západní společnost, odpověděl, že „nechce vyrazit všechna svá tajemství.“¹⁰⁶

Z jediného zdroje jeho facebookové stránky se však dozvídáme, že přístup získal po dlouhé komunikaci po Skypu s osobnostmi Islámského světa. Jak tedy probíhala domluva? Jako, že byl právě Todenhöfer prvním západním novinářem v Mosulu? Na základě jakých dohod mu byl vystaven dopis deklarující bezpečný průchod oblastí s garancí ochrany?

Důležité je, aby si na tyto otázky dovedl Todenhöfer odpovědět ještě předtím, než začal tvořit jakýkoliv novinářský obsah. A pokud není sám schopen racionálněji vysvětlit veřejnosti, proč zrovna jemu nebyl přístup odepřen, nemůžeme už z principu na jeho tvorbu nahlížet jako na věrohodnou.

Todenhöfer musel pokaždé předkládat svá záznamová zařízení k důkladné kontrole. Nic neprošlo nezaevidováno. Kdyby materiály nějakým způsobem IS ohrožovaly či znevýhodňovaly, nikdy by nespatřily světlo světa. Veřejnost se však na většinu snímků a nahrávek může dnes dívat. Nebyl to možný záměr Islámského státu? Novinář uvádí, že ze všech 800 snímků, mu cenzoři zabavili pouhých devět, na kterých se prý objevovali rodinní příslušníci bojovníků.

Problematika kritického myšlení o zdroji informací nastává konfrontací s *Listinou základních práv a svobod*, především pak článkem 17.¹⁰⁷ Článkem se Todenhöfer evidentně ospravedlňuje. Nepřímo totiž tvrdí, že je svobodný občan, a tudíž má právo vyjadřovat své názory.¹⁰⁸

106 CNN transcripts. CNN [online]. 2014, 22.12. 2014 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z:

<http://edition.cnn.com/TRANSCRIPTS/1412/22/ampr.01.html>

107 LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD [online]. In: . Praha, 1992 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

108 tamtéž

„Nejsem nikomu v Německu odpovědný. Jsem svobodný člověk a můžu dělat to, co pokládám za správné a ne jen to, co se vám líbí. To zahrnuje i skutečnost, jak jednat s druhými lidmi.“¹⁰⁹

Nám povědomá Todenhöferova odpověď při rozhovoru pro deník *die Welt* naznačuje, že si je této konfrontace vědom i sám novinář. Otázkou však zůstává, nakolik by měla svobodného člověka, který má právo vyjadřovat své názory, omezovat jeho **profese novináře**.

Zahraniční korespondentka z Nizozemska působící v Iráku uveřejnila na internetových stránkách kurdské mediální skupiny Rudaw článek s názvem: *Jednostranné zpravodajství jenom pomáhá IS*.¹¹⁰ V článku přirovnává propracovanou propagandu IS k nacistickým praktikám za druhé světové války. Stejně jako nacisté, IS svou armádu prezentuje jako neporazitelnou. Strach využívá nejen k podmaňování lidu, nýbrž také k boji s nepřítelem. Tvrdí, že tamější milice si oproti podmaněným civilistům žije nadprůměrně dobře a pobírá slušný plat. Z tohoto důvodu se k nim denně přidávají desítky nových členů s vidinou lepší budoucnosti.

Právě to zároveň autorka Judit Neurink Todenhöferovi vyčítá. Podle jejího názoru se novinář **nikdy** bojovníků **nezeptá**, co je skutečně žene do války. Pouze nevěřicně kroutí hlavou nad těmito znepokojujícími čísly, která ihned po svém návratu svěřuje západním médiím jako jednu z největších hrozeb. (Nehledě na to, že se čísla nově rekrutovaných členů milic v různých rozhovorech liší. Někdy novinář popisuje denní příliv padesáti mladých lidí, jindy zase mluví o stovce takových.)

Judita Neurink tak svůj článek zakončuje slovy: „Kdykoliv žurnalisté souhlasí s poskytnutím zpráv v takovýchto situacích, dluží svému publiku především snahu. Snahu odhalit převleky manipulátorů. Musí se dodatečně tázat na to, co je jim předkládáno, musí hledat vyšší pravdu a především ukazovat celistvý obraz. A z tohoto důvodu Jürgen Todenhöfer těžce neobstál.“¹¹¹

Podle Pavla Vernera jsou „médiá chápána jako hlídací pes demokracie – jako čtvrtý pilíř demokracie ve státě (vedle legislativní, justiční a výkonné moci). Kdo však

109 RÖHN, Tim. "Pegida spielt das Spiel des Islamischen Staats". *Die Welt* [online]. 27.12.14n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article135762072/Pegida-spielt-das-Spiel-des-Islamischen-Staats.html>

110 NEURINK, Judit. One-sided reporting only helps ISIS. *Rûdaw* [online]. 2014 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://rudaw.net/english/opinion/29122014>

111 NEURINK, Judit. One-sided reporting only helps ISIS. *Rûdaw* [online]. 2014 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://rudaw.net/english/opinion/29122014>

hlídá hlídacího psa? Velmi nedostatečně etické kodexy žurnalistických organizací. “¹¹² Nedostatečně proto, že staví na jedinci a jeho etických zábranách.

„Svoboda médií začala v praxi znamenat svobodné vyjadřování myšlenek a názorů, které jsou užitečné panujícímu mocenskému aparátu,“¹¹³ připomíná Brian Mcnair v *Sociologii žurnalistiky*. Což se v tomto případě i potvrzuje, jestliže Todenhöfer jednal podle jediné premisy a to jeho vlastní neomezující svobody. Proč by potom média nějakým způsobem kritizovala svůj zdroj informace, který jim na krátkou dobu zajistil atraktivní zbarvení titulků?

Na základě definic propagandy můžeme dále nahlížet na Todenhöferovo shromažďování informací jako na činnost pracovníka PR. Jelikož byl novinář na své cestě odkázán na vůli bojovníků (jak ostatně přiznával v několika rozhovorech), měl pouze omezený okruh respondentů. Z toho důvodu nedocházelo při vytváření zpráv k **vyváženým informacím**. Veškeré materiály, které Todenhöfer nasbíral, byly souběžně tvořeny IS. **Zaujatost** zpráv je tedy více než jednoznačná.

Jedinou novinářovou hodnotou dle jeho vlastních slov byla zkušenost z bývalé justiční profese, kdy musel dávat prostor oběma stranám konfliktu. O jak rozsáhlý prostor šlo v tomto případě, se již novinář nikde nezmiňuje.

Jak dále podotýká Petr Žantovský, samotné vědomí bojovníků IS, že jsou dokumentováni, výrazně změnilo jejich chování. „Vědomí, že některé události a jednání jsou nebo budou prezentované v televizi, má bezprostřední vliv nejen na jednání lidí, ale na samotný průběh události. Velmi často jsou události přímo zinscenované jejich organizátory pro televizi, zejména když jde o dosažení nějakého politického cíle.“¹¹⁴

Proto si měl být žurnalista neustále vědom toho, že mu IS ukazoval pouze to, co chtěl, aby viděl celý západní svět. „Jürgen odvedl dobrou práci jako PR přísluhovač. Teď dělá novou knihu,“¹¹⁵ hlásá jeden z nenávislných komentářů na facebookové stránce v němčině s názvem *Jürgen Todenhöfer lže*. S trochou nadsázky by tak bylo možné říci, že německý novinář poskytl IS bezplatnou mediální službu v hodnotě jednoho teroristického útoku (s přihlédnutím na původní záměr teroristických útoků – tj. vyvolávání strachu a medializace).

112 VERNER, Pavel. *Propaganda a manipulace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011, str. 89. ISBN 978-80-7452-015-0.

113 MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. str. 125-126. ISBN 80-7178-840-6.

114 IŁOWIECKI, Maciej Tadeusz a Petr ŽANTOVSKÝ. *Manipulace v médiích*. Vyd.1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. str. 42. ISBN 978-80-86723-50-1.

115 <https://www.facebook.com/Hodentoeter/> komentář byl již smazán

Diskuze ohledně referování o teroristických skupinách zůstává samozřejmě nadále otevřená. S přihlédnutím k základním úkolům žurnalistiky je zřejmé, že nelze téma terorismu zcela opomíjet. Témata se částečně dotýká i teoretik komunikace Denis McQuail, který sám pochybuje o tom, „jaké následky by mělo odmítnutí mediálního pokrytí terorismu.“¹¹⁶

Řešením by tak mohlo být pouze veřejnosti neustále připomínat tuto skutečnost. Jürgen Todenhöfer však ve většině svých příspěvcích nenaznačil možnost toho, že by byl ze strany IS nějakým způsobem manipulován.

Stejně jako následně média, Todenhöfer využívá základních **přesvědčujících prvků**. Své výpovědi staví na silně **emočním** základu, na který publikum vždy nějakým způsobem zareaguje. Zároveň své informace, tytéž věty, neustále opakuje dokola. Spojení jako „nukleární tsunami“, „silně pesimistický“ zmiňuje ve většině rozhovorů.

O to snáz přebírají jeho výpovědi média, kterým titulek jako *Nukleární tsunami*¹¹⁷ může dopomoci k větší čtenosti.

Média s Jürgenem Todenhöferem tak následují zásad **propagandy** praktikované již ve dvacátých letech minulého století zakladatelem Public Relations, Edwardem L. Bernaysem. Bernays totiž tvrdí, že „určitý podmět často se opakující vytváří návyk.

Dokonce i pouhé opakování myšlenky může nakonec příjemci vnuknout osobní přesvědčení.“¹¹⁸

Nicméně je sporné, nakolik zůstal Todenhöfer na místě novinářem a nakolik se nechal strhnout místními podmínkami a strachem o vlastní život.

„Novinář reaguje za tepla, instinktivně. Vzdává se požadavků a zábran své profese. Stává se dalším svědkem. Potvrzuje tak, že je možné se informovat sám. Pozice receptora a novináře splývají. Zmizel veškerý odstup k faktu, občan je zahrnut v události samé,“¹¹⁹ upozorňuje Ignacio Ramonet na časté etické pochybení novinářů.

116 MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd.3. Praha: Portál, 2007. str. 413. ISBN 978-80-7367-338-3.

117 HALL, Allan. Nuclear TSUNAMI: ISIS wants to wipe hundreds of millions from face of the earth. *Express: Home of the Daily and Sunday Express* [online]. 2015 [cit. 2016-01-06]. Dostupné z: <http://www.express.co.uk/news/world/607737/ISIS-plan-Islamic-nuclear-holocaust-wipe-hundreds-millions-from-face-earth>

118 BERNAYS, Edward. *Propaganda*. Nové vydání. Brooklyn NY: Ig, 2005. str. 53. ISBN 9780970312594.

119 RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Vyd.1. Praha: Mladá fronta, 2003. str. 88. ISBN 80-204-1037-6.

Novinář Jürgen Todenhöfer, jakožto německý svobodný občan, si kvůli silnému psychickému tlaku nedokázal ve stěžejních chvílích, kdy zjišťoval potřebné informace, udržet svou profesní masku, **žurnalistický odstup** a nadhled nad celou situací.

Závěr

Na základě analýzy médií bylo zjištěno, že většina zpráv se opírala pouze o neověřené informace Jürgena Todenhöfera. Tím také dále obtížněji předcházela prolínání faktu od domněnek.

Na média, o to více internetová, je kladen tlak na aktuální a co možná nejrychlejší dodání zpravodajství. Z toho vyplývá, proč byly zprávy mnohdy nesvědomitě tvořené. Na čem si však většina novinářů dala záležet, byl emoční základ, tj. výrazné titulky plné expresivních spojení, jejichž jediným cílem bylo nalákání publika, neboli zajištění zisku.

Tím se lze plynule přenést k etickým otázkám týkajících se nejen médií, ale i Jürgena Todenhöfera. Novinář dal totiž zmiňovaným lákavým titulcům jméno. V rozhovorech zjednodušoval některé okolnosti na pouhé přirovnání (*Islámský stát je jako...*). Především však často stíral hranici mezi svou nezávislou individualitou a profesí novináře, kterou měl spíše upřednostňovat. Tím by mohl předcházet diskutabilně ohledně své práce se zdroji a objektivní investigaci.

Právě kvůli výše popsaným nešetrným zacházením s původními informacemi, ať už ze strany Todenhöfera či ze strany médií, opravdu docházelo k silné propagandistické činnosti, ze které IS mohl výrazně vytěžit. Co se týká obsahu zpráv, samotná výpovědní hodnota pro veřejnost je pouze nepatrná, ačkoliv by se z médií mohlo zprvu zdát, že se jedná o stěžejní klíčové objevení v boji s terorismem.

Základní polemika práce v teoretické části - potřeba referování o teroristických skupinách - je tak stále otevřená. Může se zdát, jako by tvořila začarovaný kruh, ze kterého není východiska, jelikož opomíjení teroristických aktů není z hlediska funkce médií možné. Pro rozšíření práce v budoucnosti by proto mohla vzniknout teze zabývající se více do hloubky mediálním terorismem a s tím spojenými etickými dopady na společnost.

Summary

The conducted media analysis has shown that the majority of news reports were solely based on unverified information provided by Jürgen Todenhöfer. This complicated the separation of facts from speculations.

The media, especially online outlets, are under great pressure to provide their news as quickly as possible, which explains the often unconscientious work of journalists. On the other hand, most of them did their best to establish an emotional foundation to their work by using catchy headlines with expressive phrases whose only aim was to entice consumers and thus secure revenues.

This brings us to ethical issues not only concerning the media in general, but also Jürgen Todenhöfer, who played a part in the conception of those catchy headlines. When interviewed, he would simplify some circumstances by using blunt comparisons (the Islamic state is like...), and perhaps more importantly, he often did not respect the line between his personal stances and his journalistic role. By favoring the latter, he could have avoided the debatable treatment of facts and sources.

It was the above-mentioned inconsiderate treatment of original information, be it on the part of Todenhöfer or the media, that generated significant propaganda in the news, which could have been largely beneficiary to IS, while the information value of these news stories for the public is minute, although it could have initially appeared otherwise.

Thus, the main disputation of the thesis' theoretical part – the need for media coverage of terrorist activities – remains open. It might seem that it is creating a vicious circle with no way out, as it is not possible, from a functional viewpoint of the media, to omit these topics. Further research could build on this thesis and examine in more detail the issue of media terrorism and its ethical impact on society.

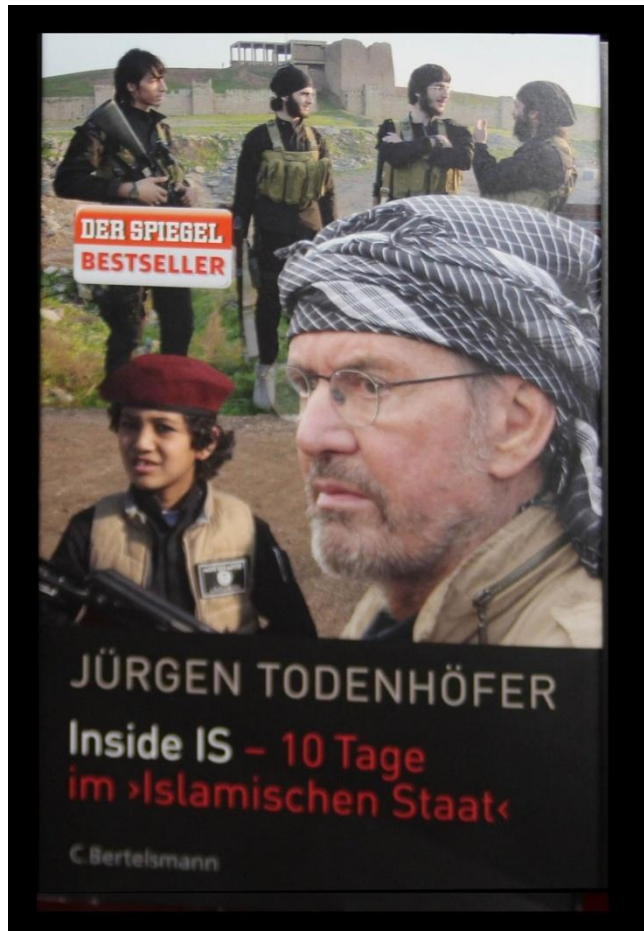
Obrazová příloha

Příloha 1: Jürgen Todenhöfer (převzato z deníku die Welt)

Příloha 2: Novinář získává informace přímo od bojovníků IS (převzato ze servisu BBC)

Příloha 3: Nová kniha Jürgena Todenhöfera o desetidenní cestě v IS (převzato ze serveru novinky.cz)

Příloha 3: Todenhöfer dle svých slov vždy zpovídá obě strany konfliktu, na fotce s prezidentem Bašárem Al-Assádem. (převzato z Twitteru)

Použitá literatura

- BARTÁK, Jan. *Média jako překážka v komunikaci?: Průvodce minovým polem propagandy*. Praha: Votobia; Vivo, 2003. ISBN 80-7220-141-7.
- BAUMAN, Zygmund. *Tekuté časy*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008. str. 27. ISBN 978-80-200-1656-0.
- BERNAYS, Edward. *Propaganda*. Nové vydání. Brooklyn NY: Ig, 2005. ISBN 9780970312594.
- DE LA BOÉTIE, Étienne. *Rozprava o dobrovolném otroctví*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2011. ISBN 978-80-87067-27-7.
- KLIMEŠ, Jeroným. *Partneři a rozchody* [online]. Vyd. 3. Praha: Portál, 2013. [cit. 2016-04-29]. ISBN 978-80-262-0575-3. Dostupné z: <http://s13s15.wz.cz/par.pdf>
- LUHMAN, Niklas. *Realita masmédií*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2333-9.
- MCCHESENEY, Robert Waterman. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Vyd.1. Všeň: Grimmus, 2009. ISBN 978-80-902831-2-1.
- MIKA, Otakar J. *Současný terorismus*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-409-8.
- MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6.
- MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd.3. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-338-3.
- RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Vyd.1. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1037-6.
- STRMISKA, Maxmilián. *Terorismus a demokracie*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001. ISBN 80-210-2755-X.
- VERNER, Pavel. *Propaganda a manipulace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-015-0.
- ŽANTOVSKÝ, Petr a Maciej IŁOWIECKI. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-50-1.

Elektronické zdroje

HALL, Allan. Nuclear TSUNAMI: ISIS wants to wipe hundreds of millions from face of the earth. Express: Home of the Daily and Sunday Express [online]. 2015 [cit. 2016-01-06]. Dostupné z: <http://www.express.co.uk/news/world/607737/ISIS-plan-Islamic-nuclear-holocaust-wipe-hundreds-millions-from-face-earth>

NEURINK, Judit. One-sided reporting only helps ISIS. Rûdaw [online]. 2014 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://rudaw.net/english/opinion/29122014>

RÖHN, Tim. "Pegida spielt das Spiel des Islamischen Staats". Die Welt [online]. 27.12.14n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article135762072/Pegida-spielt-das-Spiel-des-Islamischen-Staats.html>

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD [online]. In: . Praha, 1992 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

CNN transcripts. CNN [online]. 2014, 22.12. 2014 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/TRANSCRIPTS/1412/22/ampr.01.html>

MÜLLER, Martin. Novinář strávil 10 dní v srdci Islámského státu. Chtějí dobýt svět, tvrdí. Lidovky.cz [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/novinar-stravil-10-dni-v-srdci-islamskeho-statu-chteji-dobyt-svet-tvrdi-1mg-/zpravy-svet.aspx?c=A141223_084411_in_zahranici_mmu

Kodex České televize [online]. In: . Praha, 2003 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>

Horizont ČT24. Česká televize [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10316155327-horizont-ast24/214411058051222/video/>

Události. Česká televize [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/214411000101222/titulky>

JAN. S vírou a odhodláním proti všem – novinář pronikl mezi radikály IS. ČT24 [online]. 2014 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1003942-s-virou-a-odhodlanim-proti-vsem-novinar-pronikl-mezi-radikaly>

DROBINSKI, Matthias. Infoporno zur Selbstimmunisierung. Süddeutsche Zeitung [online]. 14.01.15n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/medien/rtl-interview-mit-deutschem-is-kaempfer-infoporno-zur-selbstimmunisierung-1.2302768>

Der Pressekodex [online]. In: . [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: http://www.presserat.de/pressekodex/pressekodex/#panel-ziffer_2_sorgfalt

GAMBONE, Daniele Raffaele. "Als habe man im Kopf eine Schraube umgedreht". Die Welt [online]. 20.01.15 n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z:

<http://www.welt.de/vermischtes/article136551133/Als-habe-man-im-Kopf-eine-Schraube-umgedreht.html>

BÖHMER, Daniel-Dylan a Eva-Marie KOGEL. IS freut sich auf Besuch von Jürgen Todenhöfer. Die Welt [online]. 29.11.14 n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z:

<http://www.welt.de/politik/ausland/article134850615/IS-freut-sich-auf-Besuch-von-Juergen-Todenhoefer.html>

RÖHN, Tim. "Pegida spielt das Spiel des Islamischen Staats". Die Welt [online]. 27.12.14n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z:

<http://www.welt.de/politik/ausland/article135762072/Pegida-spielt-das-Spiel-des-Islamischen-Staats.html>

JW. "Der Westen unterschätzt die IS-Gefahr dramatisch". Die Welt [online]. 23.12.14n. 1. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z:

<http://www.welt.de/politik/deutschland/article135686401/Der-Westen-unterschaetzt-die-IS-Gefahr-dramatisch.html>

HACKENSBERGER, Alfred. Todenhöfers zweifelhafte Propaganda für den IS. Die Welt [online]. 15.1. 2015 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z:

<http://www.welt.de/politik/ausland/article136403805/Todenhoefers-zweifelhafte-Propaganda-fuer-den-IS.html>

HACKENSBERGER, Alfred. Todenhöfers zweifelhafte Propaganda für den IS. Die Welt [online]. 15.1. 2015 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z:

<http://www.welt.de/politik/ausland/article136403805/Todenhoefers-zweifelhafte-Propaganda-fuer-den-IS.html>

AFP/mak. Todenhöfer – "IS ist in rauschartiger Stimmung". Die Welt [online]. 18.12. 2014 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z:

<http://www.welt.de/politik/ausland/article135543545/Todenhoefer-IS-ist-in-rauschartiger-Stimmung.html>

Der Pressekodex [online]. In: . [cit. 2016-04-29]. Dostupné z:

http://www.presserat.de/pressekodex/pressekodex/#panel-ziffer_2_sorgfalt

WIMMER, Barbara. Münchner zehn Tage bei IS: "Militärisch nicht zu besiegen". TZ.de [online]. 20. prosince 2014 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z:

<http://www.tz.de/politik/todenhoefer-ueber-militaerisch-nicht-besiegen-4555507.html>

GROUP CODE OF EDITORIAL CONDUCT [online]. In: . [cit. 2016-04-29].

Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/service/code-of-conduct-a6184241.html>

SAUL, Heather. First Western journalist given access to Isis warns brutal group is 'a movement with the power of a nuclear bomb'. The Independent [online]. 24. prosince 2014 n. 1. [cit. 2015-10-30]. Dostupné z:

<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/western-journalist-given-access-to-isis-warns-group-is-a-one-per-cent-movement-with-the-power-of-a-9943900.html>

WITHNALL, Adam. Inside Isis: The first Western journalist ever to be given access to the 'Islamic State' has just returned – and this is what he discovered. Independent [online]. 22.prosince 2015 n. 1. [cit. 2015-10-30]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/inside-isis-the-first-western-journalist-ever-given-access-to-the-islamic-state-has-just-returned-9938438.html>

Contributors FAQ [online]. In: . 2012 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/contributors-faq>

ENGEL, Pamela. Western Journalist: ISIS Is 'Much Stronger And Much More Dangerous' Than People Realize. Business Insider [online]. 2014 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/isis-is-much-stronger-and-much-more-dangerous-than-people-realize-2014-12>

HAWLEY, Caroline a James LONGMAN. Rare Islamic State visit reveals 'brutal and strong' force. BBC [online]. 2015 [cit. 2015-10-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-30585783>

American Society of News Editors. Statement of principles. ASNE:Leading America's Newsrooms [online]. 1975 [cit. 2015-10-03]. Dostupné z: <http://asne.org/content.asp?pl=24&sl=171&contentid=171>

PLEITGEN, Frederik. CNN. Author's journey inside ISIS: They're 'more dangerous than people realize' [online]. 4.1.2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2014/12/22/world/meast/inside-isis-juergen-todenhoefer/index.html>

TODENHÖFER, Jürgen. Meine 10 Tage im "Islamischen staat". Facebook [online]. 2014 [cit. 2015-09-11]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/JuergenTodenhoefer/photos/pb.12084075837.-2207520000.1441959193./10152639383885838/?type=3&theater>

My Ten days in the Islamic State. Jürgen Todenhöfer [online]. 2014 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://juergentodenhoefer.de/my-10-days-in-the-islamic-state/?lang=en>